

Podobno: druga kitica „Srečanja“ (Čez plan, str. 42.) se glasi:

„Kaj ti plameni v očeh?
Straha, strasti boj?
Ali je za tabo greh,
ali pred teboj?“

V sedanjí spremenjeni obliki (Mlada pota, str. 11.):

„Kaj pomeni ti v očeh
zagonetni sòj?
Na večernih potih teh
kák je v tebi boj?“

Mesto prejšnje žarkovitosti izražanja, sedaj hladno razumsko preudarno prašanje.

Ta velika razlika med obema slogoma (kljub neki enovitosti, ki prešinja vse Župančičeve pesmi!) se jasno odraža v zvočnosti izrazov, ki so preje peli tako melodijozno, sedaj pa zvene trdo, odsekano' (prim. predzadnjo kitico „Klica noči“ v „Samogovorih“, str. 52., in v „Mladini potih“, str. 146.).

Ta dva sloga sta tako različna po bistvu, da se ne moreta zjediniti v ubranost v isti umetnini, vsled česar napravlja taka pesem pogosto vtis razglašenosti.

V predelanih pesmih pa se najjasneje izraža ostra razlika med pesnikom „Čaše opojnosti“, knjige „Čez plan“, deloma „Samogovorov“ in med odličnim sintetikom, ki ho presenetil še samega sebe z deli, ki jih napovedujejo njegove čudovite umetnine iz najnovejšega časa.

Miran Jarc.

Noviji slovenski pisci. Životopisi i izbor tekstova. Priredio dr. Fran Ilesić. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje „Matice Hrvatske“. 274 str. 10 K.

Ta knjiga je sedaj že tretja ali četrta knjiga slovenske proze, s katero skušamo zainteresirati Hrvate za našo literaturo, deloma s prevodi (Zofka Kveder-Jelovšek-Demetović), deloma z originali. S kakim uspehom, to je za sedaj še skrivnost naših založnikov in komisijonarjev. Če ta uspeh ravno ne odgovarja pričakovanju, bo vzrok pač v tem, da se to delo ne vrši posebno preudarno in spretno. Ljudi, ki jih hočemo zainteresirati za naše slovstvo, ne bomo zamamili, če jim ponujamo antikvarijat à la Starè ali pa blago, ki ga imajo sami doma na pretek. Nevajena beseda je za poprečnega čitatelja tudi precejšna ovira, neglede na to, da je težko reči, kateri snovni ali formalni elementi bi čitatelje onstran Sotle (fiat venia verbo!) zamamili, da bi se vglobili v slovensko zbirko, če jih v to ravno ne sili poklic. Zdi se, da bi za tako delo bil najsposobnejši kak Hrvat, ki bi poleg interesa svoje domače čitajoče publike dobro poznal tudi naše slovstvo. Tak bi najboljšje vedel, katera dobra slovenska dela so taka, da bi lahko služila hrvaški publici kot ključ v vrednote naše literature.

V tem Ilesićevem izboru so predstavljeni Hrvatom Tavčar, Trdina, Maselj, Milčinski, Govékar, Cankar, Meško, Finžgar, Murnik, Golar, Pugelj, Lah, Kraigher, Novačan, pisci, ki po njegovem „reprezentiraju slovensku lijepu prozu po prilici od g. 1890. amo, osobito zastupnici moderne“. Zakaj so izostali tukaj Detela, Kvedrova, Šorli in Kostanjevec, ki jih tudi v prvi taki hrestomatiji, ki jo je izdal 1. 1907. Hrvatska Matica, ni, nam razloži urednik

ravnotam, v uvodu, ki je datiran „u maju 1919“. Ne pove nam pa, zakaj je prezrl V. Levstika in izpustil Preglja. „Nije mi bila namjera, da potanje ocjenjujem pojedine pisce“, pravi urednik, toda to bi bilo pri taki izdaji, kjer se dajejo samo kosci, za tuje občinstvo zelo potrebno. Bijografije in konkretni podatki iz življenja, ki jih podaja pri vsakem pisatelju, bodo res dobro došli, n. pr. ob raznih obletnicah itd., ali pri sestavi kakoga bijografičnega leksikona, toda sedaj mu moramo s Hrvati vred na slepo verjeti, da se je Tavčar „razvio u jednu od najtipičnijih (?) slovenskih ličnosti posljednih decenija“ (5). Ocen se popolnoma ogniti ni mogel, toda rajši nego da pripoveduje pri raznih avtorjih o rečeh, ki še niso natisnjene, bi naj bil govoril o delu, ki so ga že opravili in o njegovih vrednotah — kjer jih kaj je.

Izbera je v takih slučajih težavna reč. Vendar pa bi bila lahko srečnejša, če bi se urednik dal v tem slučaju voditi samo od umetniških ozirov in ne še tudi drugih, n. pr. literarno-zgodovinskih (Tavčar) ali nacionalno-političnih (Trdina, Maselj). Trdine „Lila“, ta vzor novele in višek — svoje vrste — Trdinovega ustvarjanja, bi ne bila predolga, pa bi bilo ob nji še prostora za njegove „Slovenske novele“. Masljev „Vojvoda Pero“ je res da poštena, vsega spoštovanja vredna liška korenina, ki da omejenemu „Kranjcu“ zaslužen lekcijo, toda kako neprimerno višje stoji njegov „Tovariš Kladviček“ s svojim, za Maslja človeka tako značilnim, očetovsko rezigniranim koncem! In kako je v lepo prozo zašla Milčinskega „Kratkočasna igra“, ta nedolžna stvarica v verzih? Ali je urednik to nedolžno šalo, v kateri se Milčinski na svoj dobrodušen način smeje prazni retoriki Hribarjevega (ali bogvečegavega) patosa, res vzel za — krvavo resnico? Težko verjetno! Mogoče bi našel kaj lepšega ali primernejšega v njegovih „Vlačugarjih in beračih“, kjer se na tako prikupen način kaže Milčinskega humanost, ali v njegovih humoreskah in satirah. Cemu v „Zgodbi o Šimnu Sirotniku“ kazati sekundogenituro „Hlapca Jerneja“, ko bi teh 40 strani za primogenituro tudi bilo dovolj! In ko ima Cankar toliko sijajnih kratkih stvari, da mora biti človek že precej neroden, če ne zna na 40 straneh nasuti cele kopice pravega biserja?! In tako naprej! Preveč ne smem olajšati uredniku dela za drugo izdajo, ki si jo zaradi stvari odkrito želim.

Knjiga, ki je namenjena občinstvu, ki njene besede ne razume vseskozi, bi morala biti brez tiskovnih napak. Ta pa jih ima več, nego bi jih smeli dovoliti, če bi bila namenjena v prvi vrsti nam samim. J. A G.

Franjo Horvat-Kiš: Istarski puti. Zagreb 1919. Izdao nakladni zavod Ign. Granitz. 15 K.

Če si prebrodil že sam skoraj vse te kraje in poznaš skoraj vsakega človeka, o katerem govori pisatelj, drugega pa kar uganeš — če ti torej knjiga neprestano zbujajo tvoje lastne, večinoma vendar prijetne spomine, potem se kar bojiš, da ne boš dovolj „objektiven“, ko si vzel spis v prvem redu vendar zato v roke, da boš o njem — poročal. Nehote se prašuješ: ali bo knjiga nudila toliko užitka tudi onemu, ki teh ozkih ulic, teh vijugastih cest, teh strmih stez, teh skromnih vasic, teh veličastnih goličav, teh pohlevnih obrazov in blagih oči ne pozna, ki jih ne ljubi, dà, ki jih morda celo prezira? ... Ali se ne dogodi lahko celo, da kaka posebno brihtna glava to delce odloži s tistim pomilovalnim nasmehom: „Eh, že spet taka-le rodoljubna reč!“